

که به طور مشخص با کاندیداتوری عبدالناصر همتی در صحنه انتخابات حضور داشتند و «منتقدان وضع موجود» که در صف شان سید ابراهیم رئیسی، سعید جلیلی، علیرضا زاکانی، سید امیرحسین قاضی زاده هاشمی و نیز محسن رضایی ایستاده بودند.

در چنان شرایطی سه واقعیت پیش روی انتخابات قرار داشت. نخست آنکه ضعف عملکرد دولت وقت در حل مشکلات، طیفی از رأی دهندگان را به روگردانی از صندوق های رأی کشاند که متأسفانه خود را در کاهش نسبی درصد مشارکت نشان داد. ویژگی دیگر انتخابات ۱۴۰۰ این بود که وضعیت موجود جامعه و سهم شیوه حکمرانی و کشورداری دولت وقت و مهم تر از همه فرصتی که از سوی عالی ترین مقامات کشور برای اجرایی شدن ایده تنش زدایی در اختیار آن قرار گرفته بود جایی برای هیچ گونه فرافکنی و شانه خالی کردن باقی نمی گذاشت و در مقابل راه را برای اثبات درستی مدعی منتقدان وضع موجود هموار می کرد.

با این حال سومین واقعیت این بود که مردم، پیش بینی های جریان انقلابی از نتایج عملکرد غربگرایان و همچنین عملکرد مثبت جریان انقلابی در مناصب مختلف در مقایسه با عملکرد اعتدالیون را پیش روی خود داشتند. این در حالی بود که سید ابراهیم رئیسی با داشتن پیشینه حدود ۱۶ میلیون رأی در انتخابات ۹۶ و اقدامات رو به جلویی که در بیش از دو سال ریاست بر قوه قضائیه از خود بروز داده بود از اقبال عمومی بیشتری برخوردار بود و با این حال کناره گیری جلیلی و زاکانی راه را بر کمترین احتمال شکسته شدن آرا بست و ۲۸ خرداد ۱۴۰۰ را به روزی برای نه قاطع مردم به ادامه حضور بانیان تعمیق مشکلات کشور و گر زندگان معیشت مردم به نتایج غیرقابل پیش بینی میزهای مذاکره در صدر قوه اجرایی کشور مسدود کرد.

شرایط تحریم به تشدید بیکاری و معضلات معیشتی اقشار مختلف جامعه منجر می شد خود را در بروز بحران های متعدد و ناهمراهی ناگزیر مردم با تصمیمات دولت نشان می داد. در حالی که کشور برای مقابله با فشارهای خارجی نیاز به انسجام درونی و تعامل نزدیک میان دولتمردان و مردم داشت، بر فاصله دولت روحانی با مردم افزوده می شد. نظیر آن، اغتشاشات آبان ۹۸ بود که فارغ از آنچه در میدان و بواسطه تحریکات و نفوذ بیگانگان برای به آشوب کشیدن ایران رقم خورد، در اساس خود اعتراضی بود که از بی تفاوتی دولت به مشکلات و انجام اقدامات دستوری بدون احساس نیاز به دادن پیش آگاهی های لازم و همراه و همدل کردن مردم با خود به تنگ آمده بودند. اگرچه همان مردمی که امیدواری شان در مقابل سراب حل مشکلات صرفاً بواسطه تنش زدایی با غرب و توافق در پرونده هسته ای رنگ باخته بود، راه خود را با اغتشاشگران و بهانه دادن به دشمنان ملت در جهت تخریب اموال عمومی و ایجاد ناامنی جدا کردند اما هیچگاه دولت یازدهم را به جهت عدم اعتماد به آنها و نادیده گرفته شدن نیخشیدند؛ چرا که حالا دولت تدبیر و امید علاوه بر ایجاد ناامیدی در میان توده ها، با بی تدبیری فراوان سبب ناامنی فضای کسب و کار نیز شده بود.

نه به بانیان وضع موجود

انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰ با چنین پیشینه ای از تقابل دو رویکرد و گفتمان متفاوت شکل گرفت؛ گفتمانی که به وجهی می شد آن را برون محور و غربگرا معرفی کرد و گفتمانی که بر شعار جهادی و انقلابی بودن و مردم محوری تکیه داشت، اما در این انتخابات صف بندی غالب با دو کلید واژه که برای عموم مردم قابل لمس تر بود ترجمه شد: «بانیان وضع موجود»

مهری را که می توانست سر پناه این تعداد خانوار و یک پیشران اقتصادی در صنایع مرتبط با مسکن و شهرسازی باشد، معطل مانده رها کرد و خود نیز هیچ طرح جایگزینی در این حوزه آغاز نکرد.

مصدق دیگر معطل نگاه داشتن همه چیز به پای مذاکرات و منتظر ماندن برای پایان تحریم و آغاز سرمایه گذاری های خارجی مواجهه دولت روحانی و مشخصاً وزارت نفت آن با ایده توسعه پتروپالایشگاه ها بود.

با وجود تجربه ساخت پالایشگاه ستاره خلیج فارس به عنوان پالایشگاه تولیدکننده بنزین، گازوئیل، گاز مایع و سوخت جت را که با ۸۵ درصد سرمایه گذاری داخلی و حضور ۱۵ درصدی یک شرکت اندونزیایی آن هم در سال های اوج تحریم ساخته شد پشت سر داشت با این حال اجرای قانون «حمایت از توسعه صنایع پایین دستی نفت و میعانات گازی با استفاده از سرمایه مردمی» یا قانون پتروپالایشگاه ها که چندین بار مورد تأکید رهبر معظم انقلاب نیز قرار گرفته بود، مانع از خام فروشی نفت می شد و یک پیشران اقتصادی بالفعل برای کشور ایجاد می کرد با مخالفت دولت روحانی و مانع تراشی از طریق معطل نگاه داشتن مساله تنفس خوراک پالایشگاه ها به عنوان مشوق سرمایه گذاران داخلی مواجهه شد. در کنار اینها سیاست های اقتصادی، پولی و بخشنامه های متعدد و بی ضابطه در حوزه تولید نیز عملاً راه نفس را بر تولیدکنندگان بسته بود و در بیشترین تعطیلی ها در دولت های یازدهم و دوازدهم رقم خورد؛ چه آنکه بیش از ۲۰ صنف صنعتی در کشور اعلام کرده بودند که ۸۰ درصد مشکلاتشان ناشی از سوءتدبیر دولت و تنها ۲۰ درصد آن که بخش غیراساسی مشکلات را تشکیل می داد، ناشی از تحریم است. ایجاد رکودهایی از این دست که در

که در سال ۹۲ بین حسن روحانی از یک طرف و محمدباقر قالیباف و سعید جلیلی از طرف مقابل شکل گرفته بود، در سال ۹۶ به دوگانه روحانی - رئیسی تبدیل شد. سید ابراهیم رئیسی که در آن زمان تولیت آستان قدس رضوی را بر عهده داشت در سخنرانی های خود با انتقاد به وقت کشی دولت وقت در اصلاح امور کشور و معطل نگاه داشتن حل مشکلات به امید برجام بر کلیدواژه «مدیریت انقلابی و جهادی» به عنوان نیاز اصلی کشور تأکید داشت و مقابله با فساد، تلاش برای غلبه بر بیکاری جوانان و معضلات معیشتی مردم را با تکیه بر ظرفیت های داخلی و پیشران های اقتصادی همچون اقتصاد دریا، مسکن، اقتصاد فضای مجازی و... ممکن می دانست.

در نهایت اما پروپاگاندا رسانه ای که برای برجام دستاوردسازی می کرد و زنده نگه داشتن برجام را منوط به تمدید دولت روحانی معرفی می کرد، برنده انتخابات شد. هر چند نزدیک به ۱۶ میلیون رأی که به نام رئیسی به صندوق ریخته شد و بالاترین رأی برای رقیب رئیس جمهور مستقر در تاریخ انتخابات ریاست جمهوری ایران بود، نشان داد که اقبال مردم به جریان مبلغ تنش زدایی به عنوان تنها مسیر حل مشکلات تا چه حد متزلزل است.

آساری که در صورت مورد توجه قرار گرفتن از سوی دولت دوازدهم شاید می توانست مبنای اصلاح رویکرد دولت قرار بگیرد اما توجه چندانی به آن نشد. دولت روحانی تا دقیقه ۹۰ در را بر همان پاشنه چرخاند و به جای تقویت ظرفیت های داخلی که می توانستند کشور را در مقابل تشدید تحریم های امریکایی تا حدود زیادی بیمه کنند و پشتوانه پیگیری حقوق ایران در مذاکرات باشند، معطل راه حل های بیهوده ای مانند اینستکس و امثال آن ماند.

سال های رکود و بحران

معدل هشت سال منتهی با انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۴۰۰ را می توان از حیث اقتصادی راکدترین ادوار و از حیث سیاسی - اجتماعی بحران خیزترین دوره در تاریخ نظام جمهوری اسلامی معرفی کرد.

رخوتی که بر مدیریت اجرایی کشور حاکم شده بود و به رکود اقتصادی منتهی می شد، کافی است دستکم در دو مورد که قابل تعمیم به بسیاری از حوزه های دیگر است یادآوری کنیم. حوزه تولید مسکن به عنوان یکی از نیازهای اساسی و ابتدایی مردم از جمله مصادیق آن رخوت و رکود بود. پروژه هایی مانند مسکن مهر به عنوان میراث دولت محمود احمدی نژاد قربانی لجاجت های سیاسی شد. دولت روحانی آن را در تعبیری عجیب «عامل تورم» معرفی می کرد و به جای اصلاح اشکالاتی که می توانست بر آن طرح مترتب باشد تصمیم به متوقف کردنش گرفت و ۲۴۰ هزار خانه مسکن

مردم،
پیش بینی های
جریان انقلابی
از نتایج عملکرد
غربگرایان و
همچنین عملکرد
مثبت جریان انقلابی
در مناصب مختلف
در مقایسه با
عملکرد اعتدالیون
را پیش روی خود
داشتند

اعتراض معیشتی
فرهنگیان
سال ۹۵
عکس: ایلنا

